

SZABÓ IMRE

A számítástechnikai adat mint elektronikus bizonyíték A magyar szabályozás elemzése az Európa Tanács számítástechnikai bűnözésről szóló egyezménye alapján

Az elektronikus bizonyítékok vonatkozásában a számítástechnikai adatoknak van kiemelt jelentőségük, amelyek körében három adatkör határolható el: a forgalomra vonatkozó adatok (*traffic data*), az előfizetőre vonatkozó adatok (*subscriber data*) és a tartalomra vonatkozó adatok (*content data*) köre. A különböző típusú adatok – tekintettel azok különböző szenzitivitására – eltérő eszközök igénybevételével ismerhetők meg a hatóságok által. A dolgozatban a számítástechnikai adatok megszerzésének jogintézményeit mutatom be.

PARTI KATALIN – VIRÁG GYÖRGY

A szájbergerek és a bicikli A kelet-európai gyerekek nethasználatának specifikumai

A 2009 végén felvett „Budapesti kutatás” a főváros középiskoláiban tanuló tinédzserek online aktivitásait mérte fel. Más, külföldi kutatásokkal összehasonlítva a budapesti tanulók látszólag jobban elfogadják, ha beszélgetőpartnerük nem mond igazat a netes kommunikáció során. Kevésbé zavarja őket, ha szexuális tartalommal találkoznak, vagy ha mások ilyen tartalmú beszélgetést kezdeményeznek velük. Emellett a kutatás szerint körükben az online veszélyérzékelést/értékelést meghatározó „kettős morális standard” határozottabban van jelen. Különbségeket fedeztünk fel az EU-hoz 2004 előtt és után csatlakozó államok fiataljainak online viselkedése között, valamint a veszélyérzékelésben. Tudjuk, hogy nem húzható markáns határvonal a korábbi és az új EU-tagállamok között a netezési szokások területén (sem), ám mégis úgy véljük – és a hivatkozott kutatások is ezt támasztják alá –, a különbségtételnek van létjogosultsága. Végül, az adatok alapján úgy látjuk, az internethasználat veszélyeinek médiareprezentációja eltúlzott, „biztonsági intézkedések” azonban szükségesek. Megfelelő intervenciók, a valós helyzetet/veszélyeket feltáró kutatások szükségesek.

KÁRMÁN GABRIELLA – NAGY LÁSZLÓ TIBOR – SZABÓ IMRE – WINDT SZANDRA

A szellemitulajdon-jogokat sértő bűncselekmények kutatása

A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület megbízása alapján lefolytatott kutatásban hat szellemitulajdon-jogokat sértő bűncselekmény kriminálstatisztikai és jogdogmatikai elemzését, valamint bűnügyi iratok alapján 303 bűnügy részletes értékelését végeztük el. Míg az összes regisztrált bűncselekmények száma a vizsgált időszakban (2002 és 2009 között) három százalékkal csökkent, a szellemitulajdon-jogokat sértő deliktumoké megduplázódott. E bűncselekmények közül kiemelkedik a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése (Btk. 329/A §). A vizsgált bűncselekményi kategória jellemzője az egy elkövetőre jutó rendkívül sok cselekmény, az eljárások során a szakértők igénybevételének nagy aránya és a bűnügyi költségek magas összege.

Kétségtelen, hogy a digitális-információs forradalom a szellemi tulajdon-jogok védelmére is paradigmaváltást tesz szükségessé. A megoldást a társadalom jelentős részének kriminalizálása helyett az üzletszerű bűncselekményekre koncentráció gyors és hatékony büntetőeljárásban és felelősségre vonásban, az eljáró hatósági személyek szakismeretének bővítésében, a jogpropaganda, főként a fiatalok körében történő felvilágosító tevékenység fejlesztésében látjuk.

GYURKÓ SZILVIA

Jogellenesen külföldre vitt gyermekek – az esetek és az ellátórendszer jellemzői

Az Európai Unióhoz való csatlakozás megnövelte a határon átnyúló családjogi jogviták számát, és felerősítette a rendezésére igénybe vehető nemzetközi jogi eszközök alkalmazását. A csatlakozás óta évről évre növekvő számban fordulnak elő jogellenes gyermekelviteli ügyek is, amelyeknél (tipikusan) a gyermek anyja dönt úgy, hogy életvezetési nehézségre, megromlott kapcsolatra vagy erőszakra, bántalmazásra való hivatkozással az apa (és családja) tudomása nélkül Magyarországra hozza, vagy innen külföldre viszi a gyermeket. A nemzetközi normák és végrehajtási rendelkezések, releváns szabályok révén az ügyek elintézésében kompetenciával bíró intézményrendszer és szakembergárda szakmánként eltérő nehézségekkel küszködik. A rendszerszintű problémák közül (a jelen tanulmány alapjául szolgáló kutatás szerint) jellemzők: az információhiány, a szakmai kompetenciahatárok elmosódottsága, a büntetőeljárások „fenyegetésként” való alkalmazása, a jogellenes gyermekelvitel kockázatának fel nem ismerése (például a kapcsolattartási problémák esetén).

BARABÁS ANDREA TÜNDE

A mediáció lehetőségei a büntetés-végrehajtásban

A büntetés-végrehajtásnak a magyar szabályozás szerint nem célja a felek közötti megbékélés elősegítése, és erre jelenleg nem is alkalmas. Így az érintettek, ha addig nem békéltek meg, akkor később erre lehetőségük sincs. Ezzel azonban méltánytalanul esik el a jóvátétel/megbékélés lehetőségétől az a sértett, aki esetleg ezt a későbbiekben igényelné, a bebörtönzöttek számára pedig később nem nyílik esély szembesülni a tettük által előidézett fájdalommal/sérelemmel, és arra sem, hogy legalább utólag kifejezésre juttathassák megbánásukat. Az elkövető találkozása a sértettel jelentős szerepet játszhat abban, hogy felmérhesse tette következményeit és a károkat, amelyeket a valóságban okozott, a sértettnek pedig segítheti a történetek feldolgozását és a megbékélést. Az alábbi tanulmány a börtönmediáció nemzetközi gyakorlatát vizsgálva járja körül a módszer előnyeit, hátrányait, az érintettek mellett az intézmények és a társadalom szerepét is értékelve.

UTASI JUDIT

A gyűlöletbűnözés háttere

Mindenkiben élnek sztereotípiák és előítéletek, ez azonban nem feltétlenül káros, sőt bizonyos fókig szükséges, normális. Néhány ember életében viszont meghatározó szerephez jutnak az elfogult, negatív képek másokról, és ez szóban, tettben, sőt erőszakban is megnyilvánulhat. A gyűlölet motiválta bűncselekményeket kiváltó tényezőket, a gyűlölettel tipikus megjelenési formáit kívánom tanulmányomban szemléltetni. Bemutatom a gyűlölet-bűncselekmények kezelési lehetőségeit, így a svéd, illetve az angol módszert, valamint az önálló deliktumi helyzetével szemben megfogalmazott kritikákat.

PÓCZIK SZILVESZTER

A gyűlöletbeszéd és holokauszttagadás szankcionálása a német nyelvű országokban

A gyűlöletbeszéd olyan szóbeli vagy írásbeli megnyilvánulás, amelynek célja valamely társadalmi csoport megalázása, megfélemlítése, vagy a csoport tagjai elleni erőszak, illetve előítéletes fellépés kiváltása. A gyűlöletbeszéd legtöbbször a faji, etnikai, nemzeti, vallási, szexuális irányultság, nemi identitás vagy fogyatékoság által meghatározott (kisebbségi) csoportok tagjai ellen irányul. A gyűlöletbeszédet a nemzetközi jog a faji, a bőrszín, a nemzeti vagy etnikai származás szerinti és a vallási intolerancián alapuló megkülönböztetés egyik megnyilvánulási formájaként kezeli. A holokauszt tagadása és relativizálása a nemzetiszocialista rendszer és szövetségesei által elkövetett zsidó népirtás tényének tagadását, bagatellizálását vagy szépítgetését jelenti. A holokauszttagadók szerint a holokauszt nem történt meg, vagy nem követelt sok áldozatot, a koncentrációs táborokban nem használtak gázkamrákat, azok nem haláltáborok, hanem munkatáborok voltak, a halálesetek többségét járványok, illetve a túlhajszoaltság okozta, a holokauszt pedig nem egyedi jelenség, hiszen a történelemben lezajlott más népirtás is.

NAGY LÁSZLÓ TIBOR

A közfeladatot ellátó személyek elleni erőszak vizsgálata

A közfeladatot ellátó személyek elleni erőszakos cselekmények száma az ezredforduló után emelkedést mutat, ami együtt járt a média fokozott érdeklődésével. Különösen a pedagógusok elleni támadások váltottak ki erős visszhangot, ami e téren a Btk. szigorítását is magával hozta. Empirikus kutatásunk során 283 bűncselekmény, 311 elkövető és 320 sértett adatait elemeztük. A leggyakrabban a közlekedési dolgozók (gépjárművezetők, jegyellenőrök, jegykezelők) válnak áldozattá. A cselekmények motívuma legtöbbször az elkövetők rendreutasítása. Az elkövetések hátterében felfedezhető a normák megbecsülésének hanyatlása, a jó értelemben vett tekintélytisztelt elutasítása, egyfajta virtus, túlzott önérzet megnyilvánulása, az alkoholos befolyásoltság szerepe, de nem egyszer a sértetti közrehatás is. Szükséges lenne a köz-feladatot ellátó személyek konfliktuskezelő képzése, valamint célszerű volna a közvetítői eljárás e bűncselekményre történő kiterjesztése is.

A bűnözés társadalmi költségei

Kutatási összefoglaló

Jelenleg nincs általánosan elfogadott módszer a bűnözés okozta költségek számbavételére. A szerzők bemutatják a bűnözés költségszámításának nemzetközileg leggyakrabban használt módszereit, és kísérletet tesznek a magyarországi helyzet feltárására. A 2009-es évet bázisévnek tekintve összegzik a bűnözéssel közvetlenül összefüggő társadalmi kiadásokat, majd – más hazai kutatások és adatbázisok felhasználásával – a szekunder társadalmi hatásokat is számításba veszik. 2009-ben a bűnözés által okozott kár Magyarországon 434 milliárd forint volt, és ha ebből levonjuk a bűnözőknél jelentkező haszon értékét, akkor 235 milliárdos kárérték jelentkezik. Ehhez hozzáadódik az állami bűnözéskontroll adott évi költsége (326 milliárd forint). 2009-ben tehát összesen 760 milliárd forint kárt okozott, illetve ilyen értékű ráfordítást igényelt az állam részéről a bűnözés jelensége. A bűnözéskontrollra fordított összes állami kiadás (326 milliárd) százmilliárddal magasabb, mint a bűnözéssel okozott kár (235 milliárd). A bűnelkövetőknél maradó „közvetlen haszon” (199 milliárd) nagyságrendben majdnem annyi, mint amennyi az államnak és polgárainak közvetlenül okozott kár (235 milliárd forint). Vagyis a bűnözés okozta közvetlen kár fele sosem térül meg, mert az a bűnelkövetőknél marad.

A hamis és a meghamisított festmények azonosítása

A kutatás a kulturális javak védelmére és a jogi szabályozással kapcsolatos kérdésekre hívja fel a figyelmet. A dolgozat büntetőjogi, eljárási és kriminalisztikai kérdéseket boncolgat. Napjainkra is jellemző, hogy nagy a kereslet a műtárgypiacon a műkincsek iránt. Ezeknek a tárgyaknak egyrészt értékmegőrző szerepük van, ezért befektetésre alkalmasak, másrészt pedig esztétikai értékük miatt is keresettek. Ezekkel magyarázható a bűnözők érdeklődése e terület iránt. A hazai bűnüldözés egyik fő akadályja ezen a területen a kulturális javakra vonatkozó kérdéskör jogi tisztázatlansága.

Titkos gondolatok

A dolgozatban felvetett jogintézmények közötti kapocs a titok: valaminek az elleplezése, elfedése. Ez ugyanúgy lehet a bűncselekmény elkövetésére ösztönző provokatív szándék, mint a bűnüldözési célú információszerzés titkos módja. Ez a két „intézmény” a tanulmány szorosan vett tárgya. A provokáció mint a bűncselekmény elkövetésében való együttműködés látszatának felkeltésével a tettes bűncselekmény végrehajtására való ösztönzése mind anyagi jogi (főként az elkövetői minőséggel összefüggő), mind eljárásjogi, mind kriminalisztikai (a beugratással szerzett bizonyítékok felhasználhatóságával és a csapdaállítással kapcsolatos) kérdéseket vet fel. Korábbi kutatási tapasztalatok hívták fel a figyelmet ugyanakkor azokra a problémákra, amelyek a titkos információszerzés és a büntetőeljárási feljelentés körül keletkezhetnek.